

ปลาหมึกยักษ์

เมื่อเอ่ยถึงสัตว์ทะเล คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงปลา ปู หอย กุ้ง น้อยคนที่จะนึกถึงปลาหมึก แต่ความจริงก็มีอยู่ว่า ท้องทะเลที่ลึกมากๆ มีปลาหมึกอาศัยอยู่มากมาย มากยิ่งกว่าปูหรือหอยเสียอีก เหตุที่เราไม่รู้อะไรเรื่องนี้ เพราะเราไม่สามารถดำน้ำลงไปลึกๆ เพื่อดู หรือศึกษามันได้นั่นเอง

แต่ขณะนี้ความลึกลับในธรรมชาติของปลาหมึกกำลังถูกเปิดเผยให้โลกรู้มากขึ้นๆ เพราะนักชีววิทยาสามารถใช้เรือดำน้ำ และหุ่นยนต์ลงไปสำรวจปลาหมึกทะเลลึกได้แล้ว

เทพนิยายปรัมปราของชาว Scandinavia ได้กล่าวไว้ว่า โลกของเราสามารถตั้งอยู่ได้เพราะปลาหมึกยักษ์ตัวหนึ่งได้ใช้หนวดที่ทรงพลังของมันยึดไว้ และในบางครั้งปลาหมึกยักษ์ตัวนี้จะปรากฏตัวในทะเล เพื่อจับลูกเรือเดินสมุทรไปกินเป็นอาหาร

ปลาหมึกยักษ์ที่เรารู้จักมีลำตัวยาว โดยเฉพาะพันธุ์ *Architeuthis dux* ซึ่งเป็นปลาหมึกที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก มีน้ำหนักตัวถึง 2 ตัน มีลำตัวยาว 6.1 เมตร และมีหนวดยาว 10.6 เมตร หนวดทั้ง 10 เส้นของปลาหมึก (8 เส้น 2 ยาว) เคยถูกเชื่อว่าเป็นอุปกรณ์ในการจับเหยื่อแต่เพียงอย่างเดียว แต่ในความเป็นจริงแล้ว ปลาหมึกใช้หนวดทำหน้าที่ล่อเหยื่อด้วย ตามปกติปลาหมึกสามารถเปลี่ยนสีตัวได้รวดเร็วเพื่อหลบหลีกศัตรูและหาคู่ มันทำเช่นนี้ได้เพราะลำตัวมันมีสารเรืองแสง

ถึงแม้ปลาหมึกจะมีขนาดตัวใหญ่ แต่มันก็สามารถเคลื่อนที่ในน้ำได้รวดเร็ว โดยกระบวนการสูบฉีดน้ำออกจากท่อในร่างกาย เหมือนเครื่องบินเจ็ต ทำให้มันว่ายน้ำไปหน้าและถอยหลังได้ โดยไม่ต้องเลียตัวก่อน และเมื่อมันเป็นสัตว์ที่กินสัตว์อื่น มันจึงต้องมีตาที่มีประสิทธิภาพสูง ตาปลาหมึกทำงานได้ดีกว่าตาคน ขณะแสงสว่างรอบข้างมีน้อย เป็นที่น่าสังเกตว่าที่ระดับยิ่งลึก ตาของปลาหมึกยิ่งมีขนาดใหญ่

ส่วนในการป้องกันตัว มันใช้วิธีพ่นหมึกดำออกมาทำให้บริเวณรอบตัวมันขุ่นมัว ศัตรูจึงมองไม่เห็น และหากศัตรูตัดสินใจจะพุ่งผ่านเมฆดำเข้าหา มัน ศัตรูก็จะสลัดน้ำหมึก หมึกที่ถูกฉีดจากปลาหมึกคือต้นตระกูล indian ink ขนนานแท้และดั้งเดิม

ปลาหมึกกินกุ้ง ปู และปลาตัวเล็กๆ เป็นอาหาร ในขณะที่เดียวกันปลาหมึกเองก็ถูกปลาวาฬและคนล่ากิน ดังนั้นสมดุลธรรมชาติจึงเกิดในทะเล

เมื่อถึงหน้าร้อนปลาหมึกตัวผู้จะออกแสวงหาตัวเมียเพื่อผสมพันธุ์ มันจะใช้วิธีการเปลี่ยนสีตัวเพื่อล่อให้ตัวเมียสนใจ จากนั้นมันจะใช้หนวดโอบรัดเพื่อฉีดเชื้อสู่ตัวเมีย

เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2537 R. Lutz นักชีววิทยา แห่งมหาวิทยาลัย Rutgers ได้ใช้เรือดำน้ำ Alvin ดำลงทะเลลึก 2,512 เมตร เขาได้บันทึกภาพยนตร์ปลาหมึกยักษ์ตัวผู้ 2 ตัวมีเพศสัมพันธ์กัน

ในบรรดาสัตว์ประเภท cephalopods อันได้แก่ ปลาหมึกและหอย ประวัติศาสตร์ของความรู้อันไม่เคยแลงว่าสัตว์ประเภทนี้มีอวัยวะ 2 ชนิดในตัวเดียวกัน พุดง่ายๆ คือ Cephalopods ไม่มีกระเทย (hermaphrodite) แต่เหตุการณ์ที่ Lutz เห็นนั้น คงจะเกิดขึ้นเพราะท้องทะเลลึกมีจำนวนประชากรปลาหมึกน้อย ดังนั้น เวลาปลาหมึกพบปะกัน เพราะแสงสว่างมีน้อย มันจึงต้องใช้เวลานานมากในการสำรวจร่างกายฝ่ายตรงกันข้ามกว่าจะรู้แน่ชัดว่าเป็นเพศตรงกันข้าม หากไม่แล้วมันจะพลาดโอกาสผสมพันธุ์ เรารู้ดีว่าการพลาดโอกาสในท่ามกลางความเร่งรีบเช่นนั้น ทำให้อารมณ์ค้างแค่นั้น เหตุการณ์ที่ Lutz เห็นจึงเป็นพฤติกรรมที่นักชีววิทยาสัตว์ทะเลลึกกำลังรู้ใหม่

ผมคิดว่าหากเราไม่มีโอกาสศึกษาสัตว์ประเภทนี้มากขึ้น เราก็คงพบเห็นความเป็นอยู่ที่น่าพิศวงมากขึ้น แต่ก็ภาวนาไว้อย่างหนึ่งว่า หากจะต้องเห็นปลาหมึกยักษ์ก็ขอให้ปลาหมึกยักษ์ตัวที่เห็นนั้นมีขนาดเล็กกว่าเรือดำน้ำที่จะลงไปดูมันครับ